

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI KÖZLÖNY

SZERKESZTŐSÉG: Debrecen,
Révész-tér 2. szám. (Kistemplom.)

KIADÓHIVATAL: Debrecen,
Kálvin-tér 17. szám. (Püspöki hivatal.)

Megjelenik minden vasárnap.

Előfizetési ár 1 évre 8 pengő.

Postatakarékpénztári csekk számla: 43,916.

FŐSZERKESZTŐ: D. Dr. RÉVÉSZ IMRE. FELELŐS SZERKESZTŐ: URAY SÁNDOR.

„MISSZIÓI LELKÉSZ?”

Akármennyire elégedetlenek vagyunk a lelkészválasztási törvényünk bizonytalan és ingadozó alapokra épített rendelkezéseivel, kettő bizonyos: az, hogy a törvényt, míg a törvényhozó meg nem változtatja, meg kell tartani; meg az, hogy a mostani törvényünk a lelkési állás betöltésének főmódjaul az egyházközségnek (vagy a választóknak, vagy a presbitériumnak) elhatározását ismeri; a főszabállyal ellenkező kivételes szabályt tehát kiterjesztően magyarázni nem lehet.

Kivételes, mégpedig egész egyházalkotmányunk szellemével ellenkező kivételes szabály a lelkészekről és azok alkalmazásáról szóló törvényünk 87. §-a, amely szerint a „missziói lelkészeket... az egyházkerület püspöke nevezi ki”.

Hogy ki a missziói lelkész, megmondja ugyanazon törvény 3. §-a: „A lelkipásztor... ha missziói egyházközségben vagy missziói körzetben működik, missziói lelkész.” A missziói egyházközség mivoltát világosan meghatározza az egyházalkotmányi törvény 15. §-a: „ha benne az egyházközségi feladatok ellátása... az országos közalap, az egyházkerület, vagy az egyházmegye támogatásával történik”. Zavart kelthet azonban a „missziói körzet” megjelölés. A „körzet” szót az egyházközségek körében egyházi törvényünk nem használja. Ez itt nyilván a 16. § rendelkezésére akar utalni: „A szórványokat egyházmegyénként egy vagy több missziói egyházközségbe kell szervezni. A missziói egyházközségbe még nem szervezett szórványt az egyházmegye valamely anyaegyházközségbe osztja be.” Ha több szórvány együtt egy egyházközség, azt nem kell külön névvel (körzet) nevezni, mert az már egyházközség. Ellenben a missziói egyházközséggé még nem szervezett és valamely anyaegyházközséghez csatolt szórványok együtt lehetnek a „missziói körzet”. Ámde az ilyen körzetet is nyilván az teszi misszióivá, ami az egyházközséget: az országos közalap, az egyházkerület vagy egyházmegye támogatása.

Természetesen más az egyházmegye vagy egyházkerület missziói lelkésze, aki az egyházmegyének vagy kerületnek tisztviselője és mint ilyen, az érdekelt közgyűlésen választatik. (I. tc. 87. §.)

Most azonban megtörtént, hogy egyes népesebb egyházközségek a hozzájuk tartozó hívek egy részének gondozására állítanak ugyan lelkési állást, de a régebbi állásnál szerényebb díjazással, azt elnevezik „missziói lelkési” állásnak és ez alapon a püspök kinevezése alá esőnek minősítik.

Ez az, ami a törvény szellemébe, sőt szavába is beleütközik. Elvégre az egyházközség nevezheti a maga tisztviselőjét tetszése szerinti címmel, de az egyházi törvényben meghatározott tisztségek fogalmát meg nem változtathatja. Akárhányszor látjuk, hogy azt, aki valójában segédlelkész, vallásoktató-lelkésznek nevezik, de ebből az elnevezésből legkevésbé sem következik, hogy az ilyen címet viselő egyén bírja is a vallásoktató-lelkészt megillető jogokat. Éppen így a maga bármiféle különleges feladatra alkalmazott lelkészt (nevezheti bár, de) nem teheti missziói lelkésszé az egyházközség ilyen irányú határozata.

Missziói lelkész csak akkor lehet valaki, ha működése valamely felsőbb — közalapi, egyházkerületi vagy egyházmegyei — támogatással függ össze. Csak az ilyen lelkész kinevezése tartozhatik a püspök jogkörébe. Minden más állásnak a püspökkel betöltése: jogfosztás, megrövidítése az egyházközség hatáskörének.

Érvül azt hozzák fel, hogy *így* kedvezőbben lehet betölteni az állást, mint választással. Lehet, hogy ugyanott az alap-lelkipásztori állást is kedvezőbben lehetne betölteni püspöki kinevezéssel. Mégsem fogja indítványozni senki és nincs esperes, aki ilyen irányban eljárni kész volna, bizonyára püspök sincs, aki a kinevezést vállalná.

Szentpéteri Kun Béla.

Az újszövetség debreceni kiadásai

A debreceni egyetem évszázó ünnepélyén elhangzott előadás.

Tanulmányom címe: Az újszövetség debreceni kiadásai. Legszívesebben azt mondanám: A debreceni bibliák. Debreceni biblián azonban csak a Komáromi Csipkés György fordítását érthetnők, mivel e fordítás készítője debreceni születésű és itteni professzor volt s a biblia is Debrecen költségén jelent meg, de nem Debrecenben, hanem Leydenben. Debrecenben nem is jelent meg ó- és újszövetséget magában foglaló Szentírás, csupán az újszövetség látott itt napvilágot a Károli Gáspár fordításában.

Címlap szerint az újszövetségnek hat debreceni kiadásáról tudunk. Az első 1749-ben jelent meg. Ennek a debreceni Kollégiumban lévő példányát használtam. A második 1767-ben; ennek a pápai Kollégiumban lévő példányát rendelkezésemre bocsátotta a könyvtár buzgó öre: Dr. Pongrácz József professzor. A harmadik ugyancsak 1767-ben, amelynek édesapám tulajdonát tévő példányát használtam. E három kiadás kis nyolcadrét alak, mind-egyik 717 lap. A negyedik kiadás 1789-ben jelent meg, nyolcadrét alak, 720 lap. Egy példánya tulajdonomban van. Az ötödik 1799-ben, szintén nyolcadrét alak; ennek azt a példányát használtam, amelyik a Révész Imre-Kálmán-Könyvtárból jutott a debreceni egyetemi könyvtár tulajdonába, nyolcadrét alak, 720 lap. A hatodik kiadás 1821-ben került ki sajtó alól, nyolcadrét alak, 672 lap. Egy példánya tulajdonomban van.

Ha e hat kiadás szövegét egymással egybevetjük, azt látjuk, hogy az évtizedek folyamán előállott nyelvtani, vagy sajátos ortográfiától eltekintve, alig van közöttük számbavehető különbség, úgyhogy elmondhatjuk bizvást, hogy az 1767-től készült kiadások mind az 1749-i kiadvány után készültek, esetleg úgy, hogy a megelőző kiadvány volt az újabb kiadás kézírata. Mindenik kiadvány egyoszlopos; nem úgy, mint a mai újszövetségek, amelyek túlnyomóan kéthasábosak. Beosztás tekintetében annyi különbség van köztük, hogy a parallel helyek az 1821-i kiadásban a lap alján, a többiben minden vers után külön-külön találhatók.

Gondos és alapos vizsgálat után tény az, hogy az 1749-es kiadás alapjául a Misztótfalusi Kis Miklós 1685-ben Amsterdamban készült kiadványa szolgált, tehát az akkori idők szerint a legmodernebb Károli-szöveget vették alapul, nem pedig a vizsolyi (1590), sem a hanauí (1608), avagy az oppenheimi (1612) kiadást. E tény megállapítása után az is nyilvánvaló, hogy nem szolgálai módon nyomtatták le az amsterdami szöveget. Eltérés található

- I. nyelvjárási jellegzetességekben;
- II. nyelvtani;
- III. szövegkritikai szempontból; és
- IV. az egyes bibliai részeket megelőző tartalom szövegében.

I. A debreceni kiadású bibliák nyelve a debreceni nyelvjárási irodalmi alakja. Így tehát, ha összehasonlítjuk az alapul szolgáló Tótfalusi Kis Miklós szöve-

gével, különböző eltéréseket találunk a két kiadás nyelve között.

1. A hangváltozásokban mennyiségnyi különbségek:

A) a magánhangzók használatában:

a) (az első alak a debreceni kiadásban található szöveg, a második a Tótfalusi Kis Miklós szövege) tegetek — tegyetek (Mt 5, 44), légyetek — legyetek (Mt 5, 45), végyenek — vegyenek (Mt 14, 15), fertéztet — ferteztet (Mk 7, 15), hijendenének — hijendenének (L 8, 12); akármí — akarmi (Mt 12, 36), akármely — akarmely (Mt 6, 27), megnyúgoszik — megnyugoszik (Mt 12, 18); vigyázzván — vigyázzván (L 20, 20), tekinte — tekinté (L 22, 61), zúgását — zugását (Jn 3, 8), kígyót — kigyót (Jn 3, 14), ítélem — itélem (1 K 7, 26), ígért — igért (2 K 9, 5), igát — igát (ACs 15, 10), igének — igének (E 5, 26), mulatott — mulatott (ACs 20, 3) stb.* Ezekben a hosszabb

* A példának a lehetőségig teljes felsorolása a bibliai helyek sorozatos megjelölésével egyetemünk 1941—42. tanévi évkönyvében lát napvilágot.

alak a debreceni kiadásból való.

b) Viszont a Tótfalusi szövegében találjuk a hosszabb alakot a következő szavakban: a' hova — a' hová (Jn 3, 8), evének — évének (Mt 15, 37), eszik — észik (L 15, 2), meri — mérí (Mk 12, 34), jobb — jóbb (Mt 5, 30, 20, 21), távol — távól (Mt 15, 8), képmutatók — képmütatók (Mt 6, 5), fut — füt (R 9, 16), tud — túd (1 K 8, 2); s még sok más szóban.

B) a mássalhangzók használatában (a hosszabb forma a debreceni kiadás sajátja): árossít — árosít (Jn 2, 14), esső — eső (Mt 5, 45).

2. Hangváltozások minőségi tekintetben:

A) a magánhangzók használatában:

a) *i*-ző alakok a debreceni kiadásban: kísértő — késértő (Mt 4, 3), szelídek — szelédek (Mt 10, 16), irígységből — irégységből (Mt 27, 18), ottkin — ottkün (Mt 12, 47). [Fordítva: szerént — szerint (Mt 9, 29)].

b) *e*-zés a debreceni, *ö*-zés a Tótfalusi-kiadásban: elvették — elvötték (Mt 6, 2), tett — tött (Mt 11, 20), megette — megötte (Mt 12, 4), vevék — vövék (L 1, 22), lett — lött (L 2, 2). [Fordítva: bővölködnék — bővelkednek (L 15, 17).]

c) *zárlabbaválás* a debreceni kiadásban: napnyúgotról — napnyugatról (Mt 8, 11). [Fordítva: hívalkodván — hívölködván (Mt 20, 6).]

B) a mássalhangzók használatában:

a) *Mássalhangzóhasonulás*: esküdni — Tótfalusinál: eskünni (Mt 26, 74).

b) *Hangátvétel*: elegyítette — Tótfalusinál: egyelítette (L 13, 1).

c) *Hangkivétel*: haragudván — Tótfalusinál: haraguván (L 13, 14).

d) *Jésítés*: fénylő — fénlő (L 17, 24), reményli — reménli (L 23, 8); de viszont: szenvedlek — szenyvedlek (Mt 17, 17).

e) Nyelvjárási sajátjának minősíthetjük a tö-

hangzóváltozást is: pl. jutalmatok — jutalmotok (Mt 5, 12), szolgál-társadon — szolgál-társodon (Mt 18, 33).

II. Nyelvtani szempontból figyelemreméltó különbségek.

1. A helyesírásban :

a) *magyar szavak helyesírásában* : helyében — helyébe (Mt 2, 22), útszákon — útzákon (Mt 6, 2), halottjaikat — halottjaikat (Mt 8, 22), tetszik — tetszik (Mt 18, 12), köztetek — köztetek (Mt 23, 11), hidjétek (kivételesen : hidgy) — higyétek (Mt 21, 23), köztök — köztök (Mk 1, 27), varja — varja (Mk 2, 21), nevemben — nevembe (Mk 9, 37), tsinált — tsinált (Mk 14, 3), azonn — azon (L 1, 29), békeségnek — békeségnek (L 1, 79), jelent — jelent (L 9, 8), egy töör — egy tör (L 21, 35), Királyjaik — Királyjaik (L 22, 25) stb.

b) *idegen nevek helyesírásában* : Roboám — Roboám (Mt 1, 7), Fariséé — Fariséé (Mt 23, 26), Barrabbás — Barabbás (Mt 27, 16), Alfeus — Alfeus (Mk 2, 14), Kananeabéli — Kananéabéli (Mk 3, 18), Talita — Tálita (Mk 5, 41), Betániához — Bétániához (Mk 11, 1), Czirénéus — Czirenéus (Mk 15, 21), Móé — Móses (L 5, 14), drakmája — drachmája (L 15, 8), Jérikó — Jérichó (L 18, 35), Zákée — Zákée (L 19, 5), Kristus — Christus (L 22, 67), Arimathiából — Arimáthiából (L 23, 51), Magdaléné — Magdaléna (L 24, 10), Nikodémus — Nikodémus (Jn 3, 1) stb.

2. *Raggal, képzővel bővült alakok* : szomiuhozzák — szomjúzzák (Mt 5, 6), sózatik — sózattatik (Mt 5, 13), megköténdesz — megkötözéndesz (Mt 16, 19), előbbeniéknél — előbbieknél (Mt 21, 36), köszöntéseket — köszöntetéseket (Mt 23, 7), Uradnak — Urad (Mt 25, 23), bűnök — bűnöknek (Mt 26, 28), bémentenek — bémentek (Mt 27, 53), Isten — Istennek (Mk 10, 23), embernek — ember (Mk 10, 45), mondottak — mondottanak (L 2, 18), Jónás — Jónásnak (L 11, 32), Azokáért — Annakokáért (L 12, 3), elkárhozott — elkárhoztatott (Jn 3, 18), adatik — adattatik (Jn 3, 27) stb.

3. *Raghalmozás* : engem? — engemet (L 18, 19).

4. *Összetett névmások használata* : tinéktek — néktek (Mt 22, 42), magatok — ti magatok (Mt 23, 31), nékeg — tenéked (Mk 6, 18), nekem-is — én-nékem is (L 1, 3), nekünk — minékünk (L 24, 32).

5. *Eltérés a képzők használatában* : pl. először — előszer (Mt 5, 24), munkálódjál — munkálkodjál (Mt 21, 28).

6. A debreceni kiadások újabb nyelvi állapotot tükröznek; így pl. e beszédeket — ez beszédeket (Mt 7, 28), ama fia — amaz fia (Mt 12, 23), mikor — mikoron (Mt 27, 33), tanácsbéliekkel — tanácsbélikkel (Mk 15, 1).

Jegyzet. A debreceni kiadásokat egymással összehasonlítva, aránylag nagyon kevés eltérés található.

a) Helyesírási eltérés megállapítható az 1700-as évek második felében készült kiadásokban az összetett szavaknál, ezek ugyanis kötőjellel vannak kapcsolva, pl. : megnyéri — meg-nyeri (Mt 7, 8. 1767. 1789. 1799), elvették — el-vették (Mt 6, 16. 1767. 1789. 1799), akármely — akár-mely (Mt 6, 27. 1789. 1799) stb. De már az 1821-es ismét egybeírja.

Ugyancsak helyesírási eltérés az, hogy a köztetek szóban a „z” után elhagyják az egyik „t”-t (1821).

b) Nagyon kevés esetben találjuk a *képzőváltozást* a Tótfalusi (és a vizsolyi) nyelvéhez visszatérve, pl. : munkálódjál — munkálkodjál (1789, 1799, 1821).

c) Visszatérnek a későbbi nyomtatványok a Tótfalusi szöveghez abban is, hogy töör helyett tör-t, ösvény helyett sövény-t írnak (L 14, 23), Magdaléné helyett Magdaléna olvasható (L 24, 10), Alfeus helyett Alfeus (Mk 2, 14), Talita helyett Tálita (Mk 5, 41), Betánia helyett Bétánia (Mk. 11, 1).

d) *Magánhangzóhasonulást* is találunk, például a későbbi kiadásokban lakadalom van lakodalom (L 14, 13) helyett.

e) Dicséretére szolgál az újabb kiadásoknak az, hogy az 1749-es eredeti kiadás *sajtóhibáit* a későbbi kiadásokban elvétele találjuk meg. Egy niba végig húzódik mindegyiken, ami elnézés következtében jutott be az 1749-es kiadásba és mivel a szónak értelme van, nem vették észre a későbbi kiadásokban sem : ez pedig Mt 9, 30-ban található, ahol az eredeti szöveg szerint így kell fordítani magyarul : „és keményen megfenyegeté őket Jézus”, e helyett — nyilván a kézirat elnézése folytán — ezt találjuk : „és kimenvén, megfenyegeté őket Jézus”.

f) A *sajtóhibákat* tekintve, legfeltűnőbb jelenség az, hogy az 1749-es kiadás *sajtóhibái egyeznek az 1767-ben készült egyik kiadással.* Ez az egyezés annyira feltűnő, hogy a figyelmes olvasó hajlandó volna feltételezni eme 67-es kiadvány szedőjéről azt, hogy a 49-es kiadványt, mint Istennek beszédét annyira becsülte, hogy még a sajtóhibán sem mert változtatást tenni. Kiszedte például e helyett, hogy : világra azt, hogy : viágra, e helyett, hogy : Atyában ezt, hogy : Aytában, e helyett, hogy : Fő-Papját ezt, hogy : Fő-Paját csak azért, hogy éppen olyan legyen, mint az előbbi kiadvány. Manapság ilyen esetben azt mondjuk, hogy tömöntvényről készült a nyomtatvány, vagy pedig fototypia útján. 1767-ben azonban ilyesmiről még nem lehet szó, csak szolgálai utánzásról, de itten is feltűnő, hogy a korrektor nem javította ki e hibás szavak egész sorát. Míg ezen vizsgálódtam, a rejtély titkát megtaláltam ott, hogy Lukács evangélioma 3. része első versében, amikor a negyedes fejedelem szó másodjára fordul elő, a negyedes szó végső betűje az „s” mindkét kiadásban fordítva van. Ezt az egyezést másképpen már nem tudtam megmagyarázni, mint úgy, hogy a két kiadványt azonosítottam. E gondolat felmerülésével egymásután világosodott meg előttem, hogy az 1767-ben készült kiadás betűje nemcsak azonos a 49-es kiadvány betűjével — mert ez még elvégre lehetséges lenne —, hanem a 18 esztendei használat kopása sem látszik rajta. Azután megfigyelve ezt a 67-es kiadványt, láttam, hogy a címlapja kissé eltérő, de mégis másfajta papírra van nyomtatva, mint a többi szöveg. És ha a bekötött példányt összehasonlítottam a 49-es példány bekötésével, mindegyiknek az aranymetszéses részén ott látszanak az egykorú díszítések. Ezek után nyilvánvaló, hogy a *címlap szerint számított* hat debreceni kiadás a valóságban csak öt és ezt az idegen címlappal ékeskedő példányt, amely a pápai kollégiumé, bátran nevezhetem áthatvanhetes kiadványnak. — A címlap minden bizonnyal úgy került oda, hogy

az 1749-es kiadás egyik bekötött példányának a címlapja megrongálódott és a nyomdából az 1767-es kiadás nyomtatása idején kértek egy címlapot, mivelhogy a címlapot és tartalomjegyzéket külön papirosra nyomták. A nyomdász aztán a próbaképpen nyomtatott sokfajta címlapból adott egy olyat, amely csak próbanyomat volt és bár hasonlított, de nem egyezett sem az 1749-es, sem az 1767-es kiadás címlapjával. Ezt az 1767-es címlapot ragasztotta be a tulajdonos a tulajdonában lévő addig hiányos 1749-es példány elé és előidézte azt a megtevését, mintha 1767-ben készült volna egy újszövetségi kiadás az 1749-es kiadás betűivel is.

III. A Tótfalusi kiadás és a debreceni kiadások szövegét össze lehet hasonlítani abból a szempontból is, hogy miként viszonylik mindegyik a biblia eredeti görög szövegéhez? Ez a **szövegkritikai** kérdés a debreceni kiadások tudományos színvonalát érinti.

Az egybevetés után megállapítható, hogy lényegét érintő szövegtérbeli különbség a Tótfalusi- és a debreceni kiadványok között 69 van. A 69-ből 19 olyan eltérés, amely az eredeti szövegtől független és jelentősnek nem tekinthető. Egy helyen (1 Th 2, 9.) a *ne* szócska mellőzése folytán értelemzavaró sajtóhiba csúszott be. A többi 49 helyen az eltérés már összehasonlítható az eredeti szöveggel olyanformán, hogy a debreceni kiadás 29 ízben javítja meg a Tótfalusi-kiadványt, míg a Tótfalusié csak 20 helyen látszik hívebben ragaszkodónak az eredeti szöveghez.

Az eltérést tekintve pl. Mt 11, 20-ban Tótfalusi ezt írja: isteni erő által való csudákat, a debreceni kiadásban pedig ezt olvassuk: Isteni erő által való legtöbb csudákat. A *legtöbbnek* megfelelő görög szó benne van a görög szövegben, tehát a debreceni kiadás a helyesebb. Mt 18, 15-ben Tótfalusinál ezt olvassuk: ha vétkezik ellened atyádfia dorgáld meg, a debreceniben: *menj el és* dorgáld meg, szintén a görög szövegnek megfelelőleg. Vagy Mk 4, 5-ben Tótfalusi: nem vala föld, a debreceni kiadás: nem vala *sok* föld; vagy Zsid 2, 14-ben Tótfalusi: mivel tehát a gyermekek testből valók, a debreceni kiadványban: testből *és vérből* valók, ami szintén a görög szöveg használata mellett tesz bizonyosságot. És így felsorolhatnók mind a 29 esetet, amely igazolja, hogy a debreceni első kiadás kézírata theológiát ismerő szakember munkája.

IV. Legjellemzőbb minden más Károli-szöveg és a debreceni kiadványok között lévő eltérésekben a **könyvek egyes részei elé tett tartalmi kivonatok.** A vizsolyi bibliában ilyen tartalommutató nincs, a Káldi első kiadásában sincs. A Károli-bibliánál legelőször a hanáui kiadásban találunk tartalomjegyzéket bizonyára Szenci Molnár Albert tollából, amely tartalomjegyzék aztán megtalálható a későbbi kiadásokban is. Ezekből a tartalmi kivonatoktól teljesen elütő a debreceni tartalomjegyzék, amelynek különleges sajátága a páli leveleknél az, hogy az egyes tartalomjegyzékek egymással összefüggésben vannak és így, hogyha azokat egyvégtében leírják, azok összefüggő rendszeres egészet adnának. Ilyen tartalommutatót sem a régi görög, latin, sem a német, angol és holland nyelvű bibliákban nem találtam.

Ilyen tartalomjegyzék készítéséhez széleskörű, alapos, rendszeres tudás kellett, úgyhogy méltán

fakad lelkünkben a vágy annak megtudása iránt, vajjon ki írhatta ezt?

Minden valószínűség a mellett szól, hogy az illető tudós a debreceni Kollégiumnak volt professzora. Ha a professzorok névsorát nézzük, 1749 körül négy jöhet számításba. Az egyik Szilágyi Tönkö István, aki 1721—51-ig, a másik Tabajdi Sáska János, 1721-től 1751-ig, a harmadik Piskárkosi Szilágyi Sámuel 1742—1759-ig volt professzor s a negyedik Szatmári Paksy István, aki 1747—90-ig professzoroskodott. A két előbb említett professzort talán mellőzhetjük, mert előbbi a *ius naturae et gentium*, utóbbi a keleti nyelvek és héber régiségtan tanára volt s mint idősebb embereket a sajtó alá készítés munkájával bajsosan terhelhették annál kevésbé, mert a másik két professzor fiatal ember volt. A kettő közül is Szatmári Paksy István 1747-ben a történelmet, latin és görög nyelvet tanította, viszont Piskárkosi Szilágyi Sámuel az 1747 június 26-án meghalt apját követte a hittani tanszéken. Ez a Szilágyi Sámuel, a későbbi püspök, lángoló eszével és hatalmas szellemével megfelelő tudású és kellő önállóságú volt ahhoz, hogy ilyen munkát végezzen.

De vajjon Szilágyi Sámuel készítette-e hát csakugyan? Erre vonatkozólag semmi bizonyos nyomra nem találtam eddigi kutatásaim során; de olykor igen apró dolgok mutatnak rá a valóságra. 1789-ben Pozsonyban megjelent egy könyv, amelynek a címe: Voltér Úrnak Henriása magyar versekben frantzia nyelvből fordítottat a' Tiszán-túl lévő reformatusok' districtusának néhai nagy érdemű superintendense idősb Szilágyi Sámuel úr által. Ezt a könyvet az elhunyt püspök fia, szintén Szilágyi Sámuel adta ki, az Élőre való Jelentés szerint általa gondosan leírva. Ez a körülmény és az, hogy 40 évvel készült az újszövetség első debreceni kiadása után, nem sok reménységet nyújt. De ha figyelembe vesszük azt, hogy e kiadványban az idegen szavak épügy magyaros kiejtés szerint vannak írva (Ulisszes, Voltér, Lejbnitz, Fontenell, Éneis stb.), mint ahogy az 1749-es debreceni kiadás bibliai nevei (Kristus, Jérikó, drakma stb.), akkor már valamelyes támpontot kapunk. Ha pedig hozzávesszük a helyesírásnak azt a módszerét, amely szerint az 1749-es debreceni kiadás a birtokos személyrag j-s alakját írja a Tótfalusi j-tlen alakja helyett, például: Királyjok (Jn 18, 33) és Királyjaik (L 22, 25) a Királyok és Királyaik helyett s ugyanezt a helyesírást találjuk Henriás fordításában is (4. lap), míg a Debrecenben megjelent későbbi kiadások szövegében ez a helyesírás alig található, akkor én már elegendő alapot látok ahhoz, hogy Szilágyi Sámuel munkájának merjem állítani a tartalomjegyzék szövegét.

Mindezeket összevéve, kétségtelen dolog, hogy Debrecen, a nyomdája által, több ízben meghozta azt az áldozatot, hogy a XVIII. század második felében egyre nehezebben hozzáférhető és az utolsó évtized híján csakis külföldön nyomtatott bibliáknak újszövetségi része könnyen hozzáférhető legyen az ifjúság és a polgárság számára. Bizonyos az is, hogy e kiadások létrejövételében megnyilvánult az irodalmi gondolkodás és az alapos tudományosság felépült önállóság. Éppen ezért ezek a kiadványok Debrecen jelentőségét és értékét öregbítették.

Az a körülmény, hogy az 1821-ben megjelent

legutolsó debreceni kiadás óta 121 esztendő telt el és eddig senki sem foglalkozott e kérdéssel, jelentheti azt, hogy a debreceni kiadások méltatása nem égető kérdése a tudománynak, de én mégsem tartom hiábavalónak azt az időt, amelyet a magyar bibliatörténelem e részletének megismerésére fordítottam s jól esik remélnem, hogy a mélyen tisztelt Olvasók sem sajnálják azt az időt, amelyet tanulmányom elolvasásával eltöltöttek.

Dr. Erdős Károly.

Hírek az egyházmegyékből

BEREGI EGYHÁZMEGYE.

Megjegyzések a tarpai toronytűz alkalmából. Ez a tűz bárhol másutt is kiüthetett volna a mai viszonyok és körülmények között. Nem ellenséges bomba vagy gyújtólap okozta, hanem baglyet füstölő gyermekek. Szeptember 13-án percek alatt végigfutott a hír Beregben s Szatmárban: ég a tarpai torony. Először sokan ellenséges támadásra gondoltak, de kiderült, hogy nem az volt.

Köztudomású, hogy mostanában templomaink és tornyaink állandóan nyitva vannak. Ez alkalmat adott több helyen a perselyek feltörésére, harangok oknéküli félreversésére, a felszentelt helyek bepiszkítására, sőt im a torony feigyújtására.

Hiába futottak a környék falvainak tűzoltói, olyan feeszkendő errefelé nincsen, amelyikkel nagy magasságban oltani lehetne. Ha jól emlékszem: a tarpai torony nem most égett le először.

Mi minden eszünkbe jut erről a toronytűzről!...

Itt van pl. a harangoztatás ügye. Szomszédos községek közül egyikben szabad a harangozás, másikban (egy-két kilométernyire) nem!... Minden más elgondolással és megállapítással szemben a valóság az, hogy hiába tűzzük ki az istentisztelet kezdetének idejét 9 vagy 10 órára, ezt harangoztatás nélkül megtartani abban az időben nem lehet, az ezerféleképp járó órák miatt. Hogy a zsidók harang nélkül is megélnék, ezt hasztalan mondjuk!...

Hiába mondjuk azt is, hogy hadd harangoztassunk, hiszen a harangok félreversésével meg lehetne oldani a riasztást, baj vagy támadás esetén.

A tarpai toronytűzben intőjelet látok arra nézve, hogy valamit tenni kellene ebben a kérdésben.

A tarpai egyház amúgy is nagy nehézségekkel küzd. Négytanítós iskolája van (a héttanerős községi iskola mellett). Súlyos adósságaival nehezen birkózik. Megrendítő volt hallanunk, hogy még a közönyös hívek is könnyezve és kéztördelve állottak tehetetlenül a pusztító tűz láttán!...

Ismételtem: ez bárhol másutt is megtörténhetett volna és megeshetik!... Ha egy mód van rá, akadályozzuk meg a többit!...
Kósa Béla.

HEVESNAGYKUNSAGI EGYHÁZMEGYE.

Dévaványán az ONCSA-házak átadása szeptember 13-án folyt le. Harminc kertés családi házat kaptak a sokgyermekes családok, 25 család református, 221 gyermekkel. Délelőtt valamennyien eljöttek a templomba. Az átadó ünnepség után Vass Antal lelkipásztor Nagy Béla igazgatótanítóval, a segédlelkészekkel és a presbitérium küldött-ségével sorra látogatta ezeket a református családokat, s az egyház nevében egy-egy Bibliát ajándékozott minden családnak számára. Özv. Boros Károlyné úrnő pedig telket adományozott az egyháznak a sokgyermekes családok számára építendő iskola céljára.

Ezeket a kertés családi házakat szaporítani fogják a közeljövőben, úgyhogy ottan új iskola építésére feltétlenül szükség lesz.

SZATMÁRI EGYHÁZMEGYE.

A szatmári egyházmegyében a legutóbb megejtett szavazás eredményeképpen lelkészi tanácsbírákká választ-

tattak Kerekes Gyula matolcsi, Sarkady Ferenc penyigei és B. Szabó Tibor fehérgyarmati lelkészek, egyházmegyei lelkészi főjegyző lett Sípos Károly kocsordi lelkész.

Ez évben is megnyílik a Szatmári Népfőiskola — Kocsordon — november hónapban és négy hónapra tervezi a szorgalmi időt. Multévi Értesítője a napokban jelent meg, érdeklődőknek készséggel megküldi a népfőiskola vezetősége.

I R O D A L O M

Dr. Takács Gyula: A népiskola igazgatása. Gyakorlati kézikönyv a népiskolák vezetői, helyi hatóságai és a törzskönyvvezetők számára, jogszabálygyűjteménnyel és határidőnaplóval. Ára: 5 (öt) arany P. Szerző a IV. bővített és átdolgozott kiadású könyvben 320 oldalon siet segítségére a népiskola igazgatói karnak. A könyv célja: tehermentesíteni a népiskolák vezetőit, vagy legalább is őket munkáikban megkönnyíteni a szerteágazó adminisztrációs bonyodalmak egyszerűen összefoglalt, könnyen áttekinthető feltárásával és így visszaadni őket pedagógiai hivatásuknak. Négy részre oszlik: I. A népoktatásügyi igazgatás, mely tartalmazza az iskolafenntartásra, a népiskolára, s annak vezetésére, a tanítóra, a tanítótestületre, az iskolaszolgára és a törzskönyvvezetésre vonatkozó jogszabályokat. II. Határidős ügyek intézése, mely szótárszerűen időrendben nyújtja az ügyek elintézésének módozatait. III. Határidőnapló. IV. Függelék. Előnye: Utmutatásai világosak, használóját, mint egy jó védőfegyvert, megóvják az adminisztráció bonyodalmának frontján minden szabályszerűtlenségtől és bármikor rendelkezésre áll a szükség idején. Gyakorlati értéke valóban a használat közben válik nyilvánvalóvá. (T. Z.)

A Református Traktátus Sorozat újabb kiadványai.
Nyáry: Az Úr az én vigasztalom. Elmélkedések és imádságok betegségben sínylődőknek. Különösen alkalmas hadikórházak, kórházi betegek számára. 84 oldal, ára 30 fillér. — **Üzenet a hadbavonulókhöz.** Szikszay alapján elmélkedés és imádság a katonák számára. Ára: 6 fillér. — **Domján: Vele szentül élek.** Házassági tanácsadó jegyeseknek és ifjú házasoknak. Ára: 40 fillér. — **Nyáry: Szent asztalodhoz készülek.** Úrvaesorai előkészítő füzet. Ára: 20 fillér. — **Draskóczy: Körösi Csoma Sándor élete.** Ára: 20 fillér. Megjelent **Nyáry Pál: Színmel Hozzát emelem** című imakönyvének II. kiadása. Ez új kiadás jelentékenyen bővült, 440 oldal. Ára fűzve: 2-50 P. egésvászonkötés 4 P. Megrendelhető: Református Traktátus Vállalat, Budapest, VIII., Kisfaludy-u. 28/a), III. 2., vagy a mi „Méliusz” könyvkereskedésünkben, Debrecen, Piac-u. 28. sz.

HALOTTAINK

Péchy László, volt főispán, a nagykarolyi egyházmegye gondnoka, zsinati képviselő, hosszas szenvedés után jobblétre szenderült. (E percben, mikor e sorokat írjuk, csak a fájó hír érkezett meg; temetése idejéről s helyéről intézkedés még nem történt.)

K Ü L Ö N F É L É K

Az egyházkerületi közgyűlés és az azzal kapcsolatos bizottsági és bírósági ülések napjaira nézve az egyházkerületi elnökség tájékozással újból közli, hogy Deo Volente a közgyűlés napjai november 25—26-ra (szerda és csütörtök), a híroságé és az esperes-gondnoki értekezleté nov. 24-re, a szokásos egyéb előkészítő bizottságok pedig november 12, 13, 14. és szükség esetén 23. napjaira tűzettek ki.

Első lelkészkepesítő vizsgálatok a debreceni Kollégiumban. Szeptember 16—17—18. napjain tartattak meg a szokásos őszi lelkészkepesítő vizsgálatok. Összesen húsz ifjú Timotheus jelentkezett, akik előző nap zárttermi írásbeli dolgozatot készítettek. A vizsgálatok nagyon szép eredménnyel végeztek. Jelesen képesítették: Balázs Béla (jegyzőkönyvi dícsérettel), Berényi József (ő az ideai szénior), Nagy Sándor Iván (jegyzőkönyvi dícsérettel), Simon László, Szabad Károly, Szabó István, Szabó László és Vargha Balázs. Jól képesítették: Bara Kálmán, Csörgő József, Lénárth Elek, Cs. Nagy Dániel, Nagy Lajos, Szabó Imre és Vida József. Képesítették: Bartha Dezső, vitéz Pap Andor, Márton Károly és Tóth András. Egy jelölt egy tárgyból a legközelebbi vizsga alkalmával javít. Ezek szerint jeles: 8 (ebből 2 kitüntetéses), 40%. Jó: 7, 35%. Képesített: 4, 20%. Javít: 1, 5%. A vizsgálat végén az Oratóriumban tartott meg a képesítettek ünnepélyes kibocsátása, hol az ifjak letették a törvény által előírt esküt. Hozzájuk D. Dr. Révész Imre püspök intézett beszédet, melyből sikerült (gyorsírói feljegyzés nélkül is) megörökíteni a következő részletet:

— *Mi, az egyház szolgálói, határozott feladattal és rendeltetéssel vagyunk felruházva Isten akarata szerint. Látnotok kell most, amikor Isten küld az ő sikeitjehez, vakjaihoz, belpoklosaihoz, hogy mindent csak Ő teher, csak az Ő cselekedete lehet a világnak a gyógyítása. Ne állassátok magatokat azzal — bármint kísért is a jelenlegi világ helyzete, átalakulása, eszméiről —, hogy ti ezt a világot át tudjátok alakítani, meg tudjátok gyógyítani. Szánjátok el magatokat, hogy soha nem fogjátok esodadoktoroknak tartani magatokat, sem politikai, sem közgazdasági, sem szociálpolitikai, sem egyéb téren, s nem fog benneteket az a tiszteltreméltó ambíció fűteni, ami idősebb, fiatalabb és még fiatalabb lelkészársainkat egymásután megkísérti, hogy mi alakítsuk át a világot, s mi fogunk a nagy népi átalakulás élén állani. Ezt az elgondolást maga Isten fogja megbuktatni.*

— *Ne akarjátok magatok erejéből Krisztus nélkül belpoklosokat gyógyítani. Az Úr Jézus világosan megmondja, hogy a papnak hozzá kell segíteni a megfisztult lelkeket ahhoz, hogy áldozatát bemutassa Isten előtt, ugyanakkor a világ előtt bizonyossága legyen az ő nagy szabadításának.*

— *Neked magadnak kell naponként megáldozatnod és bizonyosságot tenni a világ előtt. Ha magad meg nem áldoztatol, nem vagy alkalmas a papi szolgálatra. Ha nem tetted eddig, úgy ma lásd meg, hogy a szabadítás kegyelmét csak így lehet vinni az ő belpoklosaihoz, betegekhez és vakjaihoz, ha magad is tudod, hogy az vagy. Ma tegye rá drága kezét a te életedre.*

— *Nekünk is szól a nemrég elhangzott német propaganda jelszó: Mi tudjuk, amit akarunk, és mi akarjuk, amit tudunk.*

— *Vajjon csakugyan tudjuk, hogy mit akarunk? Hadd jeleljen helyettünk Jézus: Én tudom, hogy mit akarok, téged megfisztítani, neveden szólítani, mert engem vagy és azt akarom, hogy tisztulj meg. Azzal a szent hittel, hogy ezt a szótól még ma megkapjátok, kibocsájtalak benneteket az Isten Igéjének hirdetésére, a sákramentumok kiszolgáltatására és minden törvényszerinti lelki munka elvégzésére.*

Helyreállították a debreceni Pénzügyigazgatóság épületében a románok által megsemmisített Rákóczi-féle szabadságharc emléktábláját. A debreceni Pénzügyigazgatóság épületének előcsarnokában a Csokonai Kör emléktáblát helyezte el még a palota felépítésekor, emlékeztetőül arra, hogy a Komáromi-házban folytak le az 1711. évi szatmári békét megelőző tárgyalások. A gyönyörű márvány emléktáblát egy kuruc harcos domborműve díszítette, s ezt a szép szobrászati művet 1919-ben a bevonuló oláh megszálló csapatok csúnyán eléktelenítették. Összetördelték az emléktábla szoborszerű kiképzését, s a tábla azóta több mint két évtizeder keresztül ilyen megsemmisített állapotban mutatta az oláhok ittjárásának vandál nyomait. Most Vajthó Lajos pénzügyigazgató a pénzügyi palota általános tatarozása kapcsán elhatározta a szép emléktábla helyreállítását is. A művészi munka kivitelezésére Poroszlay János szobrászművész, törvényhatósági bizottsági tagot kérte fel, aki most készült el a dombormű helyreállításával. Eredeti bronzszinre képezte ki a Rákóczi-szabadságharc egykori emléket illusztráló emléktáblát, amely most már teljes épségben hirdeti az egykori kuruc-labanc harcok diadalmát. Az emléktáblán a következő szöveg olvasható: *A Debrecen történelmében olyan nevezetes Komáromi-Csipkés-család házában folytak a szatmári békét előkészítő tárgyalások, báró Károlyi Sándor kuruc generális és gróf Pálffy*

János eszászari tábornagy között 1711-ben. A Rákóczi-szabadságharc emlékére megjelölte 1903 október 25-én a Csokonai Kör. A márványtábla alatt külön felírat jelzi, hogy a Komáromi-ház falából 1914. év októberében helyezte át a Csokonai Kör az emléktáblát a pénzügyigazgatóság új épületébe.

ROHAM AZ ISKOLÁK ELLEN. *A roham az iskolák ellen egyelőre befejeződött. Természetesen a közép- és középfokú iskolákra gondolok. Ha eddig nehéz volt a tanítatás vidékről a költségek miatt, most maga az iskolába való bejutás, a beiratkozás is megnehezült. Most már megszabták a felvételi sorrendet, mégpedig nemcsak abban, hogy főként a jeles és jó rendűeket veszik fel, amiben van valami ráció, de abban is, hogy elsősorban a helybenlakókat veszik föl. A vidékről való beiratás tehát még nehezebb, mint eddig. Ha aztán még egy-két elégséges is van a bizonyítványban, akkor nem is veszik fel a vidékieket, mégha két-három osztályt végzett is már abban az intézetben. Osztályt ismételni alig lehet!... Sok síró anyát és első osztályba jelentkezőt láttam az idén egyik vidéki város iskolájának folyosóján és tanári szobájában. Láttam aztán azt is, hogyha közbenjáró volt, megvigasztalódtak. Nagy hivatás és kötelesség vár e téren is reánk!... Nekem is sikerült elégségesnek minősített, de különben jó gyerekeket beíratnom és láttam másfélekeztető lelkipásztorokat is süríteni a magunk fajtáján kívül a beíratásról!... Ismeretséget és jártasságot kell szerezniük mindenütt!... Résztvettünk a lehetségtudásban is, Viltünk elsőrendű gyermekeket is, épügy mint másodrendűeket, de a küzdelmet nem szabad feladnunk e téren sem. Nem szabad feladnunk más tekintetben sem. Épp most szervezik járasként a munkaközösség és bajtársi szolgálat szerveit a főszerbírók, szociális előadók és gazdasági felügyelők. Onnét se hiányozzunk, mert különben hátramaradunk. Jó alkalom kínálkozik most — ha valahol hiányzott ez — a jegyzőkkel, tanítókkal és másokkal való együttműködésre, népünk s híveink érdekében. Most hatósági támogatással lehetséges az a karitatív és szociális munka, amit eddig az egyházak és belmissziói egyesületek magukra hagyva végeztek. Amint kikelet jákad a hó alatt és élet indul a romok alatt, úgy a mai világégés alatt is munkálkodnunk kell ezerféle irányban, hogy megmaradjunk és életünknek, szolgálatunknak értéke, értelme maradjon a jövőre!... K ó s a B é l a.*

Bibliát a katonáknak. A Magyar Biblia Társulat (Bpest, IX., Ráday-u. 28) nemcsak a tábori lelkészek útján kívánja olesó Bibliával ellátni a fronton küzdő katonáinkat, de azt is lehetővé kívánja tenni, hogy katonáinknak maguk a hozzátartozók is küldhessenek Bibliát. Ezért 1942 aug. 15-től folytatólagosan 30 százalék engedményt ad azoknak, akik az ilymódon olesó áron megszerzett Bibliát ki akarják küldeni a frontra. Megrendelési feltételek: a megrendelő zöldnyomású, úgynevezett biankó csekkfizetési lapon (kapható minden postahivatalban) beküldi a megrendelt Biblia árát és a postaköltséget a Magyar Biblia Társulatnak. A befizetési lap hátsó oldalán, a levelezésre szánt középső részen megírja, hogy milyen Bibliát kér. A befizetési lap első oldalára fel kell írni Társulatunk nevét és csekkszámát: Magyar Biblia Társulat, Budapest, 30.330. A Bibliák megküldését augusztus 15-én kezdjük meg. A küldhető Bibliák kedvezményes ára: 1. számú Teljes Biblia kedvezményes ára postaköltséggel együtt 2.57 P, 2. számú Újtestamentum, félvászonk, kedvezményes ára postaköltséggel — 78 P, 56. számú Újtestamentum Zsoltárokkal, félvászonk, kedvezményes ára postaköltséggel — 92 P. (Megrendelésnél elég, ha csak a Biblia számát írjuk meg.) Drágább kivitelű Bibliák után (börkötésű stb.) nem adhatunk kedvezményt. Utólagos fizetéssel, vagy utánvétellel senkinek nem küldünk Bibliát.

Görögkeleti theologia nyílt Budapesten. A magyarországi magyar és rutén görögkeleti egyház a kultusz-kormány segítségével Budapesten hittudományi főiskolát nyitott meg. A főiskola első félévére mintegy nyolevanan jelentkeztek. Református szempontból az az érdekessége van ennek a theológiának, hogy a héber nyelv előadásával a kultusz-kormány egy református lelkész — Dr. Pákozdy László Márton budapesti hitoktató-segédlelkész — bízott meg, aki nemrég a debreceni Kollégium kiváló növendéke volt.

Hadiárvák számára az Országos Református Szeretetszövetség több árvaházat nyitott meg s kéri a jólelkű polgárokat s közösségeket, hogy elvileg vállaljanak egy-egy ilyen árvát *saját árvának*. Egy árva után évi 250 P fizetendő a Szeretetszövetség pénztárába. Az árvát a patrónus meg is nevezheti. Bővebbet a Szeretetszövetség irodájától lehet kérdezni (Budapest, XIV., Stefánia-út 29/a., telefon: 296-008). Felhívjuk olvasóink figyelmét erre az igen szép hazafias alkalomra. Többén is csoportosulhatnak egy árva vállalására.

HIVATALOS ÉRTESETÉS

FELHÍVÁS.

Összes hátralékos egyházközségeinket, előfizetőinket és hirdetőinket kérjük, hogy október elején előfizetési és hirdetési kötelezettségeiknek eleget tenni szíveskedjenek. Sok elkerülhető munkát és költséget kímélnénk meg azáltal, ha nem kellene külön-külön levélben felszólítani a hátralékosokat köteleességeik teljesítésére.

KIADÓHIVATAL.

A tiszántúli református egyházkerület püspöki hivatalától.

5321—1942. sz.

TÁRGY: *Visszaesett területi igazgatói, tanári és tanítói képesítése és szolgálati ideje.*

KÖRLEVÉL.

valamennyi tanintézet tekintetes igazgatóságához.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter úr az 1942. évi augusztus hó 26-án 32.330—1942. szám alatt kelt rendeletével a visszaesett keleti és erdélyi területen igazgatói, tanári és tanítói állásokhoz megkívánt képesítés és az ilyen állásokra kinevezettek szolgálati idejének megállapítása tárgyában kiadott 24.300—1941. VKM számú rendelet módosítása tárgyában intézkedett. (Megjelent a Hivatalos Közlöny 1942. évi szeptember hó 1-i számában.)

Az egyházi főhatóságom alá tartozó érdekelt iskolák figyelmét e rendeletre felhívom.
Debrecen, 1942 szept. 22.

D. Dr. Révész Imre,
püspök.

A tiszántúli református egyházkerület püspöki hivatalától.

5417—1942. sz.

TÁRGY: *Vakok iskolái, ipari és zenei oktatását szemléltető képek terjesztése.*

KÖRLEVÉL.

valamennyi tanintézet tek. igazgatóságához.

A vakok szegedi áll. s. ipariskolája és foglalkoztató intézete az egész Alföld területéről mindazokat a 14-től 28 éves korban lévő világtalan egyéneket, akik a vakságon kívül más fogyatékosságban nem szenvednek — iskolai, ipari és zenei kiképzés céljából — kötelekibe felveszi, illetve internátusában elhelyezi. Nevezett intézménynek azon tevékenységét, amellyel működését és országos érdekű célkitűzéseit az általa terjesztetni kívánó szemléltetőképeknek — az iskolák részére való megküldésével — általánosan ismertté tenni törekszik, valamennyi tanintézet tekintetes igazgatóságának szíves jóakarató figyelmébe és támogatásába ajánlom.

Debrecen, 1942 szeptember 23.

D. Dr. Révész Imre,
püspök.

A tiszántúli református egyházkerület püspöki hivatalától.

5442—1942. szám.

TÁRGY: *Árvanap megtartása.*

KÖRLEVÉL.

a nagytiszteletű esperes, lelkipásztor és igazgató urakhoz.

Évről-évre nehezebbé válik az Országos Református Szeretetszövetség helyzete azoknak a nagy emberbaráti

feladatoknak teljesítésében, amelyet köztudomás szerint a társadalom szegényei, árvái és elesettjeivel szemben vállalt.

Az Országos Zsinat 1447—1937. sz. határozatával elrendelte, hogy minden esztendő október második vasárnapján — ez évben október 11-én — Árvanap rendezendő mindenfokú iskolában s a szeretetmunkáról, közelebbről az Országos Református Szeretetszövetség céljairól a szószéken is meg kell emlékezni.

Szeretettel és bizalommal kérem a lelkipásztor, tanár és tanító urakat, hogy az Árvanapot folyó évi október hó 11-én megtartani, erről a szószéken is megemlékezni és iskolai ünnepélyeket is rendezni szíveskedjenek. Ennek kötelező elrendelése mellett kérem, hogy a befolyó perselypénzeket és ünnepi jövedelmeket október hó végéig Debrecenből az Országos Református Szeretetszövetség debreceni csoportja (Kálvin-tér 17. püspöki hivatal) címére a 29.091. sz. csekkszámlára, minden más nem debreceni adományt és perselypénzt pedig Budapestre (XIV., Stefánia-út 29) az Országos Református Szeretetszövetség 38.144. sz. csekkszámlájára beküldeni szíveskedjenek.

Debrecenben, 1942 szeptember 21.

D. Dr. Révész Imre,
püspök.

Pályázati hirdetmények

Minden pályázati hirdetményt egyházkerületünk hivatalos lapjában: a Debreceni Protestáns Lapban közléni kell tenni és a *Kiadóhivatal* címére (Debrecen, Kálvin-tér 17., Püspöki hivatal, Postafiók 65) kell beküldeni.

Hirdetési díj millimétersoronként 10 fillér. Legkisebb hirdetési díj 2—P.

Kísújszállás református Horthy-gimnáziumának fenntartótestülete pályázatot hirdet egy lemondás folytán megüresedett, miniszteri kinevezés alá eső rendszeresített *tanszék*re. Pályázhatnak latin-német vagy német-francia szakcsoportra képesített református vagy evangélikus *tanárok*. Javadarom az állami tanárokéval azonos. Pályázók kellően felszerelt, keresztyén származást is igazoló okmányokkal ellátott kérvényüket 1942 október 7-ig a Gimnázium Igazgatóságához küldjék be.

Az **alsóközsai** (Hajdú vm.) református egyház presbitérium pályázatot hirdet a nyugdíjazás folytán megüresedett *III. sz. tanítói* állásra. Kötelesség díjével szerint, szép lakás természetben, fizetés teljesen az illetményhivaltól. Kellően felszerelt kérvények e lap megjelenésétől számított 21 napon belül a Református Iskolaszéki Enök címére — Józsa — küldendők, kinnél személyes bemutatkozás kívánatos. Lelkészzellegű tanítók előnyben, ilyenek nem léteben tanítónők, férfitanítók is pályázhatnak. Az állás azonnal elfoglalandó. Válaszbélyeg csatolandó.

Bakonszeg református egyházközsége a Debreceni Protestáns Lap 12. számában közzétett pályázati hirdetést október 15-ig meghosszabbítja, ugyanekkor választás. Megjelenés előnyös.

Csenger református egyházközsége pályázatot hirdet a *II. sz. tanítói* állásra 21 nap határidővel. Fizetés: 1. Államsegély. 2. Egyháztól természetben 17 értékegység. Kötelesség: a rábizott osztály vagy osztályok vezetése, lelkész és kántor helyettesítése, egyházi, belmissziói munkák végzése. Előny karnagyi képesség. *Iskolaszéki elnök*.

A **fényeslitkei** (Szabolcs m.) református egyházközség nyolcnapi határidővel pályázatot hirdet tényleges katonai szolgálatát teljesítő *tanítójának helyettesítésére*. Kötelesség és javadalom törvényszerű. Pályázhatnak férfiak és nők egyaránt, állás azonnal elfoglalandó! *Református presbitérium*.

A **hajdúhadházi** református egyházközség tényleges katonai szolgálatra bevonuló *tanítója helyettesítésére* 15 napi határidővel pályázatot hirdet. Fizetés törvényszerű. Az állás elfoglalandó október 15-én. Református Lelkészi Hivatal, Hajdúhadház.

A **hajdúszoboszlói** református iskolánál a *XIV. sz. tanítói* állásra pályázatot hirdettek 1942 október 21-i határidővel. Törvényes készpénzjavadalom és lakbér a Központi Illetményhivatal útján. Nők is pályázhatnak.

Kokad református egyházközsége pályázatot hirdet hadbavonult *kántortanítója helyettesítésére* azonnali belépésre. Fizetése törvényszerű és lakás. Pályázhatnak férfiak és nők. Pályázatok Református Lelkészi Hivatalhoz küldendők.

A mezőtúri református egyházközség pályázatot hirdet a nyugdíjazás folytán megüresedett XI. sz. tanítói állásra. Az állásra csak nőtanítók pályázhatnak. Javadalom: törvényszerű s helyi javadalomból és államsegélyből áll. Bár az államsegély további utalása nem kétséges, mégis érte az egyházközség felelősséget nem vállal. A megválasztott tanítónő kötelessége: az iskolaszék által kijelölt osztály, esetleg osztályok tanításán kívül a Leányegyesület vezetése az elnöknő irányítása mellett, vasárnapi iskola vezetése. Köteles megválasztott tanítónő két éven belül leányescerkész vezetői jogosultságot szerezni s a leányescerkész munkában addig is résztvenni. Pályázati határidő a hirdetés megjelenésétől számított 21 nap, amely idő alatt a kellően felszerelt pályázati kérvények Református Iskolaszék Elnöksége, Mezőtúr címre küldendők. Az állás a választás jogerőre emelkedése után azonnal elfoglalandó. Az egyháztanács korábbi határozata értelmében a presbiterek házankénti felkeresése a pályázatból való kizárási ok.

A nyíregyházi egyházközség presbitériuma pályázatot hirdet egy lemondás folytán megüresedett önálló díjleveles állami fizetéses hitoktatói állásra. Pályázhatnak vallásstanári oklevéllel bíró lelkészek, a Konvent 279—1937. sz. határozata szerint. Pályázati határidő 1942 október 5. Állás azonnal elfoglalandó.

A tiszalöki református egyházközség pályázatot hirdet a III. sz. tanítói állásra. Fizetése: természetbeni lakás, vagy törvényszerű lakbér, 3 hold 947 négyszögöl szántóföld bérértéke, 21 köböl árpa, 10 köböl rozs, 2 köböl búza és 3 öl kemény tűzifa díjlevélben beállított pénzértéke. Az államtól a 28 értékegységű helyi javadalmon felül megillető törvényszerű államsegély. Kötelessége: az 1942—1943. tanévben megnyitott VII. osztály, esetleg a presbitérium által reábizott más osztály vezetése és minden belmissziói munkában való részvétel. Pályázati határidő a hirdetés megjelenésétől számított 21 nap. Az állás a választás jogerőre emelkedése után azonnal elfoglalandó. Kellően felszerelt kérvények a tiszalöki Református Lelkészi Hivatal címére küldendők. Az egyház a díjlevélben foglalt járandóságokat természetben nem tudja kiszolgáltatni, mert a tandíjkivétel, a tandíjkárpótlás utalása alkalmával megszünt, a tandíjkárpótlási államsegélyt pedig a VKMinisztérium oly mértékben csökkentette, hogy az a természetbeni járulékok kiszolgáltatására csak a díjlevélben foglalt pénzérték mértékéig nyújt fedezetet.

A tiszafüredi református egyházközség pályázatot hirdet a nyugdíjazás folytán megüresedő VII. sz., és az újonnan szervezett IX. sz. tanítói állásra. Az előbbire csak nőtanítók, az utóbbira férfi- és nőtanítók egyaránt pályázhatnak. Az utóbbi állásnál kántori oklevél előnyt jelent. Kötelesség a presbitérium által kijelölt osztályok tanítása, énekarvezetés és egyháztársadalmi munka. A IX. sz. állásra megválasztandó férfi kötelessége kántori szolgálat tanyai és gyülekezeti körben tartandó istentiszteleteken. Javadalom: törvényszerű fizetés, melyből a helyi javadalommal jelentő 20% is az Illetményhivatal útján utaltatik. Lakás természetben, vagy törvényes lakbér. Kedvezményes vasúti jegy váltására szolgáló arcképes igazolványok díjából az állam tisztviselők részére nyújtott anyagi segítséget az egyházközség ezidőszerint megadja. Gazdasági továbbképző iskolában való tanításért külön díjazás. Gyermekes pályázók részére a népiskolán túl tanítatási lehetőség nyílik a helybeli áll. polgári fiú- és leányiskolában. Pályázati határidő a hirdetés megjelenésétől számított 21 nap. Az állások 1942 november 1-én elfoglalandók. Személyes bemutatkozás előnyös, ennek költségeit azonban az egyházközség nem téríti meg.

A nagykovácsi református Arany János-gimnázium igazgatótanácsa pályázatot hirdet egy rendszeresített helyettes, esetleg rendes német-angol tanszékre. Pályázhatnak német-angol, esetleg német-magyar, vagy magyar-angol szakos protestáns tanárok, vagy tanárjelöltek. Javadalom az állami tanárokéval azonos. Kellően felszerelt és a keresztyén származást igazoló okmányokkal ellátott kérvények sürgősen, de legkésőbb 1942. évi október 3-ig adandók be a nagykovácsi református Arany János-gimnázium igazgatójánál. Az állás megválasztás után azonnal elfoglalandó.

TARTALOM:

Szentpéteri Kun István: „Missziói lelkész” ?
Dr. Erdős Károly: Az újszövetség debreceni kiadásai
Hírek az egyházmegyékből — Irodalom — Halottaink —
Különfélék — Hivatalos értesítés — Pályázati hirdetések — Hirdetések

TANKÖNYVEK FÜZETEK ISKOLASZEREK

LEGNAGYOBB RAKTÁRA

A
Méliusz

KÖNYVKERESKEDESBEN

Debrecen, Ferenc József-út 26.

Kívánatra árjegyzéket díjtalanul küld.

**MAGYAR ÁLTALÁNOS
HITELBANK**

DEBRECENI FIÓKJA

Piac-utca 45—47. Telefon: 23-70., 23-71.
FOGLALKOZIK A BANKÜZLET MINDEN ÁGÁVAL

DEAK FERENC úriszabó, magyar ruha készítő és papiszabósága. **Hódmezővásárhely,** IV., Feleki-u. 46. szám.

Az országos híró Szántó I.-nek 1935. óta haláláig volt palást-, tógakészítő mestere. Készítik ORLE-formába szövetselyempalástot, süveget, tógát, övet, papi mellényt. Régit felújítok. Felvidéki, erdélyi Tiszteletes Uraknak, nem ORLE-formájú palástjait mérsékelt áron átalakítom ORLE-formába. Elismerő- és ajánlólevelekkel, mintákkal szolgálok. Pontos időben, portómentesen szállítok elismert finom anyagokból és szép munkával. Református iparos.

Lelkész urak figyelmébe!!!

RÓZSÁSSY JÓZSEF építési vállalkozó
templomépítési, tatarozási és tervezési vállalata
tájékoztató költségvetésekkel, tervekkel, szaktanácsokkal díjmentesen
szolgál, helyszínre leutazik.

Káivilinista cég!

Vállalati összegének 2—5%-át a református lelkészúrnak javára adja
Számos elismerő és kitüntető bizonyítványok.

Tiszalök.

Postafiók 11.

Belvárosi Takarékpénztár Rt. fiókja, Debrecen

Ferenc József-út 53. Telefon: 28-40, 19-52.

Foglalkozik a banküzlet minden ágával:

betétek elhelyezése kölcsönök folyósítása
értékpapírok vétele és eladása.

REFORMÁTUS
**PAPI
PALÁST
ÉS SÜVEG**
KÉSZÍTÉSE
ELSŐRENDŰ
KIVITELBEN
**FÉNYES
ILONA**
RIMASZOMBAT

A Kollégium felsegítésére történt megajánlások és befizetések.

1942 július 10-től szeptember 10-ig befolyt összegek.

	Pengő
Cziriák Géza lelkész, Túrkeve	30— (180—)
Tiszafüred: Dankó Sándor lelkész	3— (39—)
Kézős Károly igazg.	2— (26—)
Református egyház, Fejérese	3—
Papp Gábor, Köröstarcsa	8— (52—)
R. Vozáry Aladár orsz. gy. képvis., Munkács	300—
Ref. egyház, Munkács, adományok	119·20
Dr. Tárczy Károly, adomány	200—
Dr. Poroszlay Ferenc főszolgabíró, H.-hadház, 1941. és 1942-re.	60—
Vargha Béla, Debrecen	15— (105—)
Tekeházai hitelszövekezet	30— (60—)
Református egyház, Nádudvar	25— (50—)
Molnár János ig.-tanító, Debrecen	10·50 (73·50)
Dr. Vértessy István, Harta	30— (285—)
Losonczy Endre, Hódmezővásárhely	40— (420—)
Nagy László, Kisújszállás	3— (15—)
Kósa Károly ig.-tanító, Ottomány	20— (40—)
Kovács József műsz. főtan., Szombat- hely	6— (45—)
Juhász Bálint ig.-tanító, Mezőtúr	20— (90—)
Dr. Szathmáry Imre polgármester, Mezőtúr	20— (120—)
Községi Tanítóttestület, Balmazújváros	11— (274—)
Újvárosi Kálmán tanító, Debrecen	6— (51·30)
Özv. Szilágyi Béláné, Budapest	20— (80—)
Nyáry Lajos igazg., Tetétlen	3— (30—)
Birtha József lelk., Apagy	10— (95·40)
Apagy tanítók	8— (80—)
Pethő Ferenc ig.-tanító, Tiszalök	12— (126—)
Tar István MÁV-pályamester, Szerencs	12—
Kóti Jeremiás, Hajdúhadház	10— (105—)
Dr. Joó István, Debrecen	40— (380—)
Dr. Fráter László alispán, B.-újfal.	10— (90—)
Ary Lajos, Debrecen, számv. főnök	20— (110—)
Dr. Herpay Gábor vm. főlevéltáros, Debrecen, Megyeháza	10— (40—)
Dr. Kádár István főügyész	20— (180—)
Mikó József ig.-tanító, Hajdúnánás	25— (50—)
Dr. Baresay Károly, Nagyvárad	12— (79·08)
Cs. Nagy Dániel lelkész, Ottomány	12— (28—)
Református egyház, Kiskereki	50—
Boruzs Lajos reform. lelk., Kiskereki	30—
Dr. Erdős Károly, Debrecen, Péterfia- utca 13.	62— (534—)
Orth Imre lelkész, Biharpuspöki	15— (30—)
Református egyház, Biharpuspöki	10— (110—)
Sütő Zoltán org. kántor, Töröksztniklós	15—
Református egyház, Szentes	250— (500—)
Kiss Antalné, Tetétlen	6— (30—)
Oláh Géza vár. áll. orvos, Debrecen	25— (50—)
Református egyház, Eperjeske	25— (50—)
Gillicze Sándor esperes, Kajdacs	250—
Református egyház, Hencida	50— (100—)
Csontos Jenő reform. lelk., Hencida	10— (20—)
Bartha István és neje, Debrecen, Ispotály-út 3.	100— (150—)
Református egyház, Hajdúdorog	30— (50—)
Karácson András reform. lelk., Békés	150— (300—)
Forgon Pál reform. lelk., Tiszakeresztúr	30— (60—)
Török István ny. tanító, Orosháza	10— (20—)
Milák Jenő, Mándok	12— (24—)
Dr. Ungváry Antal kir. ítélőtáblai tanácselnök, Nagyvárad	50— (80—)
Béltéky Lajos lelkész, Hajdúszoboszló	60— (120—)
Batta Zoltán reform. lelkész, Mándok	24— (48—)
Református egyház, Mándok	30— (60—)
Vitéz Leel Össy Árpád, Sarkád	50— (100—)
Vitéz Szentgyörgyi Lajos, Debrecen	2— (32—)

	Pengő
Karcagi református egyház pénztára	500—
Református egyház, Darnó	5— (10—)
Tukaacs László reform. lelkész, Darnó	10— (25—)
Református egyház, Békés	300— (600—)
Református Tantestület, Hajdúszovát	18·82 (154·06)
Református egyház, Bihartorda	30— (60—)
Dr. vitéz Pánczél József vm. főjegyző, Gyula	36—
Varga Ferenc lelkész, Porcsalma	25— (50—)
Király Sándor reform. lelk., Bihartorda	15— (30—)
Szakmáry István reform. tanító, Kun- madaras	4— (34—)
Csánky Benjámín lelkész koll. jelvé- nyért, Kenderes	2—
K. Hanka József, Visk	5—
Papp K. Jenő lelkész, Tiszakanyár	30— (60—)
Nagyrev, egyház	200— (400—)
Amica Ecetipari Rt., Budapest	100—
Horváth Sándor villanyszerelő, Debrecen	100— (200—)
Futó András püspöki titkár	40— (400—)
Ref. Gimn. tanárok, Debrecen	146·80 (678·52)
Ref. Polg. isk. tanárok, Debrecen	54·13 (252·19)
Kelemen Gyula esperes, Vásárosnamény	40— (80—)
Kiss Aladár ny. főjegyző, Debrecen, Árpád-tér 15.	20—
Veress Bálint tb. esperes, Debrecen	10— (140—)
Sértő Radits István lelkész, Mezőberény	25— (45—)
Vitéz Marton József lelkész, Törökszent- miklós	50— (100—)
Volentik Sándor szla 1%-a	2·16 (31·44)
Révi egyház	15—
lelkésze, Kulcsár András	25—
Oláh Béla lelkész, Biharugra	50—
Dr. Bartók Jenő lelkész, Nyíregyháza	60— (120—)
Derecskei egyház 1942. évi részletre	150— (300—)
H. Nagy Lajos ig.-tanító	5— (10—)
Balmazújvárosi egyház	200— (400—)
Jakucs Sándor lelkész	50— (100—)
Vass András ny. fémipariskolai tanár, Debrecen	20—
Torma Lajos bankigazgató, Debrecen	250— (500—)
Nyírpazonyi egyház	10—
Csala Imre tanító, Kisvársány	15— (30—)
Dr. Csáky Lajos főgondnok, Hódmező- vásárhely	56·60 (456·70)
Százabereki református egyház	25·60
Juhász Nagy Sándor-alapítvány	2,656·73
Dr. Puskás Árpád kir. ítélőtáblai főjegyz.	50— (70—)
Vörös Zoltán református lelkész	20—
	7,959·54
1942 júl. 9-ig befolyt	99,468·95
Összesen	107,428·49

Más alapítványokra.

Veress István-alapra:	
H. Nagy Lajos, Debrecen	5— P
Horváth Sándor, Kántorjánosi	2— P
1922-ben érettségizettek gimn. alapjára:	
Dr. Kiss István orvos, Nyíregyháza	50— P
Dr. Simon Gyula orvos, Pocsaj	50— P
Dr. Lévy Béla járásbíró, Margitta	50— P
Erre az alapra befolyt összesen 250 P.	50·10 P
Baráth Imre lelkész, Baráth-alapra	207·10 P
1942 júl. 9-ig befolyt	12,373·30 P
Együtt	12,580·40 P
Végösszeg az akcióra és alapokra	120,008·89 P

Új megajánlások 1942 júl. 10—szept. 10-ig.

Varga Bertalan v. jegyző, Salánk, 50 P-t 5 év alatt.
Dóczy Emil jegyző, Salánk, 50 P-t 5 év alatt. Kiskereki református egyház 6 éven át évi 50 P-t, összesen 300 P-t.
Boruzs Lajos református lelkész 6 éven át évi 30 P-t, összesen 180 P-t. Ezt írja: „Kicsiny összeg ez, különösen a mai világban és én azt szerettem volna, ha legalább annyit adhatnék most, amennyit én kaptam a Kollégiumtól 12 éven át. De így látta jónak a böles Isten. Szegény voltam mindig és szegény maradtam mindmáig. A Kollégium juttatott hozzá, hogy diplomás ember lehettem belőlem. A Kollégium nevelt hitben-erkölcsben, adott kenyeret, ruhát, könyvet, szeretetet és adta ifjúságomnak soha el nem múló emlékeit. Ó bár tudnám viszonzni valamiképpen mindezt a sok jót. Csak most és ezért sajnálom, hogy nem vagyok gazdag ember.

Adja a jó Isten, hogy az ősi Kollégium emelkedjék fel újra és lehessen az, ami volt évszázadokon át: nevelő dajkája sok szegény diáknak, világító csillaga az egész magyarságnak és erős oszlopa a reformátusságnak.

Áldja meg az Isten kedves Igazgató úr, nekem kedves volt tanárom, vigye sikerre ezt az áldott akciót és adja a jó Isten, hogy láthassuk a mi drága Kollégiumunkat a régi dús anyai mivoltában!

Vass Antal ny. ipariskolai tanár, Debrecen, régi 70 P-s ösztöndíját havi 20 P-s részletekben, 120 P-ben kívánja visszafizetni.

Hosszúmezői egyház 1942-től 7 éven át 50 P-t, összesen 350 P-t ajánl fel.

A debreceni református egyház főjegyzőjének jubileuma alkalmával tisztelői alapítványt adtak össze, amely 2656-73 pengőre nőtt fel. Ezt az alapítványt Dr. Juhász Nagy Sándor főjegyző a Kollégium felségítési akciója javára ajánlotta fel: „Dr. Juhász Nagy Sándor-alapítvány” néven.

A megajánlásokat és befizetéseket hálásan köszöni a Kollégium igazgatósága.

Debrecen, 1942 szept. 11.

Jakucs István.

Az elszámolás lezártakor érkezett hivatalos értesítés Beregszászról, hogy Dr. Sipos Géza vármegyei tisztifőügyész 1941 március 1-én kelt végrendeletében, Tiszavid határában lévő 40 magyar hold földjének felét a Kollégiumra hagyta alapítványképpen. Az alapítvány kamatait első-sorban domahídi Sipos nevet viselő középiskolát vagy fő-megyei református, nemes, jó tanulók egyetemi éveikre.

Ezzel ismét egy szép alapítványhoz jutott a Kollégium. Bizalmas értesüléseink vannak már több örökségről is, úgy látszik, ma is vannak a Kollégiumot szerető áldozatos hívek, mint a régi időkben, amikor S. Szabó József írása szerint: * „A debreceni tehetősebb cívis nem halhatott úgy meg, hogy valamit ne hagyott volna a Kollégiumra, az ő, a mi, valamennyijök iskolájára.”

* Debreceni Protestáns Lap 1941 március 1. számában 33. lapon.